

YTTRANDE

2020-04-30 Diarienummer: Ku2019/02112/KL

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm**Betänkandet SOU 2019:58 "Häriifrån till evigheten
En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv."**

Nätverket nationellt ansvar för fotografi i Sverige arbetar för att få till stånd en statlig översyn av tillståndet för fotografi i Sverige och det fotografiska fältet i stort, samt att säkra fotografisk stillbild för framtida generationer med tydliga strategier och ett nationellt ansvar.

Sverige har idag inget ansvarsmuseum för fotografi och inte heller någon nationell plan för bevarande av historiskt material såväl som av vår samtida fotografi. Olika initiativ sker utan samordning och det stora antalet enskilda fotografiska arkiv drivs i dag utan ekonomiskt stöd eller specialkunskaper. Detta utgör hinder för forskning samt är även en stor risk för att ett bevarande av och tillgängligheten för kulturarvet omöjliggörs. Gemensamma verktyg för att bevara vår samtida digitala bild är också nödvändiga.

Nätverket har 67 medlemmar och har en bred representation av såväl stora institutioner, som museer, forskare, fothistoriker samt enskilda fotografer.

Vi kommer att lämna synpunkter på de delar i betänkandet som berör fotografisk stillbild i vid mening, det fotografiska kulturarvet och hur det kan användas och utvecklas, samt delar kring enskilda arkiv.

SAMMANFATTNING

- *Nätverket Nationellt ansvar för fotografi i Sverige* välkomnar betänkandets slutsats att det bör genomföras en nationell översyn av ansvaret för och bevarandet av fotografi respektive forskningsdata. Detta bör ske snarast möjligt.
- De enskilda arkiven, där många fotografiska livsverk inom ramen för enskilda firmor och personarkiv finns, är en viktig del av kulturarvet. Det behövs snarast en nationell plan, infrastruktur och statliga resurser för hur dessa ska kunna säkras och ingå i vårt kollektiva bildminne.

Nedan följer kommentarer och synpunkter när det gäller fotografi, forskning och enskilda arkiv, enligt betänkandets disposition.

Nätverkets kommentarer/synpunkter på Kapitel 4 BESKRIVNING AV ARKIVSEKTORN**Sid 152 ff 4.5.2 Enskilda arkivbestånd**Nätverkets kommentarer till utredningens bedömning och förslag i kapitel 4

- Det finns många svenska fotografer av stort nationellt intresse som verkat i vårt land med sin verksamhet under enskilda firmor. Dessa faller inom ramen för både s.k. *enskilda arkiv* och *personarkiv*. Det finns ingen policy eller övergripande strategi eller bevarandeplan för hur dessa livsverk ska hanteras eller räddas i Sverige, utan de hotas av förstörelse eller uppköp av kommersiella krafter.
- En särskild aspekt är omsorgen av i dag aktiva yrkesfotografer och möjligheterna att stödja och bevara deras arbete inför framtiden. Många av landets mest betydelsefulla fotografer har nu nått en så hög ålder att deras livsverk är i fara. Detta beror på att det inte finns någon nationell plan, infrastruktur eller statliga resurser för hur deras arbeten ska kunna säkras och ingå i vårt kollektiva bildminne.

Sid 179 **4.10.1 Audiovisuellt material**

- *Nätverket Nationellt ansvar för fotografi i Sverige* vill starkt framhålla att de förhållanden och brist på nationella handlingsplaner och strategier som gäller för det audiovisuella materialet i lika hög grad gäller för den fotografiska stillbilden. Här krävs också en nationell samordning för att inte de fotografier som skapat vår bild av det samhälle som omger oss ska gå förlorade.

Sid 182 **4.10.3 Fotografi**

- Den fotografiska stillbilden är kanske den mest förekommande mediaformen för sociala, kulturella, historiska och demokratiska uttryck och har en dominerande ställning i dagens samhälle. I dag saknas dock både den historiska överblicken och en bredare förståelse för stillbildens betydelse.
- Det skrivna ordet förvaltas av Kungliga biblioteket, den rörliga bilden av Filminstitutet tillsammans med Kungl. biblioteket och nu pekar en ny utredning även på vikten av nationella strategier för att tillvarata vårt arv av ljud och video. Men det saknas ännu en hemvist och ett samlat ansvar för fotografisk stillbild i Sverige. Det saknas en central aktör med ansvar för fotografisk stillbild, som ska ta fram standarder, bistå med rådgivning och ta fram bevarande- och digitaliseringsplaner samt skapa långsiktiga strategier och nationella handlingsplaner. Men också för att skapa en ökad medvetenhet och förståelse för fotografi och visuell kultur i vårt samhälle.
- En utmärkt förebild finns i Frankrike på Kulturministeriet där man nyligen bildat ett Fotografiskt Parlament med nationellt ansvar för fotografi som helhet och som ska vara en plats för utbyte och dialog mellan alla aktörer inom fotografi.
Se länk: *PHOTOGRAPHY A SECTOR AT A CROSSROADS*
<http://traduction.culture.gouv.fr/url/Result.aspx?to=en&url=https%3A%2F%2Fwww.culture.gouv.fr%2FActualites%2FLa-photographie-un-secteur-a-la-croisee-des-chemins>
- Digitalt framtagna fotografier hotar att gå förlorade utan nationella strategier och handlingsplaner. Kommersiella uppköp av fotografers, företags och institutioners arkiv begränsar tillgången till kulturarvet.

Sid 183 **4.10.4 Forskningsdata**Nätverkets kommentar och förslag till utredningens bedömning:

- Nätverket välkomnar en central aktör som driver frågor om hantering och bevarande av forskningsdata. Det är viktigt med tillgänglighet när det gäller forskningsdata inte minst inom det fotografiska fältet. Som det är nu så pågår det projekt och forskning av nationellt intresse parallellt och ovetandes om varandra. Hjulet uppfins om och om igen och resultaten tas inte om hand på ett övergripande plan.

Kapitel 7 BEVARANDE OCH GALLRINGSid 279 f **7.11.5 Nationella översyner av fotografi respektive forskningsdata/Fotografi**Nätverkets kommentarer och förslag till utredningens bedömning i kapitel 7:

- Nätverket efterfrågar en kartläggning och analys av mediets betydelse för synen på och delaktighet i det svenska samhällets utveckling. Det är en central och angelägen demokratisk fråga.
- Dagligen och framöver ställs vi inför ett enormt digitalt bildflöde som även det saknar handlingsplaner, riktlinjer och resursmedel på ett nationellt plan. De flesta initiativ styrs av ideella personer, släktingar eller eldsjälur. Kommersiella uppköp av fotografers, företags och institutioners arkiv hotar vårt fotografiska kulturarv. Sveriges ställning när det gäller fotografi är hotad.
- Nätverkets ÅTGÄRDSFÖRSLAG: För att kunna skapa en långsiktigt hållbar lösning så att den fotografiska stillbildens historia och framtid säkras behövs en statlig översyn av det fotografiska fältet. Den bör bl.a. belysa följande punkter:

1. *En central översyn av det fotografiska fältet och det fotografiska kulturarvet.*

2. *En nationell strategi för det fotografiska fältet baserad på inhemska behov och internationella erfarenheter. Frankrike är en intressant förebild. Ett fotografiskt parlament har inrättats direkt under Kulturdepartementet.*
3. *En ökad beredskap och en strategi för att ta emot och förvalta svenska fotografers livsverk.*
4. *En handlingsplan och en infrastruktur för det fotografiska fältet, där samlande, forskning och publika presentationer utgör viktiga hörnstenar.*
5. *Utveckling av digitala metoder för lagring och spridning, samt strategi för insamling och lagring från bildflödet via sociala medier.*

Sid 280 Forskningsdata

- Det handlar om att förvalta vårt kollektiva bildminne, historiskt och i framtiden och göra det tillgängligt både för den breda allmänheten och för forskningen. Idag pågår processer och forskning ofta oberoende och ovetandes om varandra. Resultaten tas inte om hand på nationell nivå.

Kapitel 10 STÖDJANDE OCH FRÄMJANDE AV ENSKILDA ARKIVSEKTORN

Sid 384 10.5 Utredningens bedömningar och förslag

Nätverkets kommentarer och förslag till utredningens bedömning i kapitel 10:

- Nätverket välkomnar betänkandets förslag att det av arkivlagen ska framgå att den statliga arkivmyndigheten (Riksarkivet) ska ge råd och vägledning till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner i arkivspecifika frågor. Detta omfattar fotografers arkiv i form av *enskilda firmor* samt *personarkiv* av olika storlek, som utgör viktiga delar av samhällets gemensamma minne.
- Vi ser också fram emot ett brett åtgärds paket riktat mot den enskilda arkivsektorn och att samarbetsrådet för enskilda arkiv ska genomföra en inventering av olika slags enskilda arkiv.

Kapitel 11 REGLERING AV ENSKILDA ARKIVSEKTORN

Sid 399 11.2.2 De enskilda arkiven som en del av kulturarvet

Nätverkets kommentarer och förslag till utredningens bedömning i kapitel 11:

- Nätverket vill göra Kulturdepartementet uppmärksammat på att det inom den enskilda arkivsektorn finns många fotografiska livsverk inom ramen för *enskilda firmor* och *personarkiv*. Dessa utgör en viktig del av kulturarvet.
- Dessa enskilda arkiv och personarkiv är en viktig tillgång och måste tillgängliggöras för forskning och allmänhet i sann demokratisk anda. Det är också mycket viktigt att dessa inlemmas i ett nationellt arkivinformati onssystem.

Kapitel 14 DIGITAL INFORMATIONSFÖRVALTNING OCH MASSDIGITALISERING

Sid 543 ff 14.4.5 Nationell stödfunktion för massdigitalisering

Nätverkets kommentar och förslag till utredningens bedömning i kapitel 14:

- Nätverket efterlyser en samordnad nationell stödfunktion för digitalisering av till exempel enskilda arkiv och personarkiv som omfattar både levande och avlidna fotografers för Sverige viktiga arkiv. I nuläget saknas det både ekonomiska och personella resurser, samt kompetens för detta.
- Dagligen och framöver ställs vi inför ett enormt digitalt bildflöde som även det saknar handlingsplaner, riktlinjer och resursmedel på ett nationellt plan. De flesta initiativ styrs av ideella personer, släktingar eller eldsjäl ar. Kommersiella uppköp av fotografers, företags och institutioners arkiv hotar vårt fotografiska kulturarv. Sveriges ställning när det gäller fotografi är hotad.

Kapitel 15 INFORMATIONSSPRIDNING OM ARKIVOMRÅDET

Sid 562 ff 15.6 Utredningens bedömningar och förslag

Nätverkets kommentarer och förslag till utredningens bedömning i kapitel 15:

- Nätverket framhåller även här Norge som ett föredömligt exempel när det gäller samordning och samverkan på nationell nivå för att nå uppsatta gemensamma och nationella mål för kulturarvet. Här är fotografi en viktig del, liksom bild- och formområdet i sin helhet.
- Nätverket välkomnar att Riksarkivet som myndighet ska tillhandahålla ett nationellt arkivinformationssystem som får bredast möjliga anslutning och som även omfattar fotografi och fotografers livsverk. Vissa fotografregister ingår redan i den nationella arkivdatabasen NAD.

Kapitel 16 KONSEKVENSER AV FÖRSLAGEN

Sid 578 f 16.6 Konsekvenser för den enskilda arkivsektorn

Nätverkets kommentar och förslag till utredningens bedömning i kapitel 16:

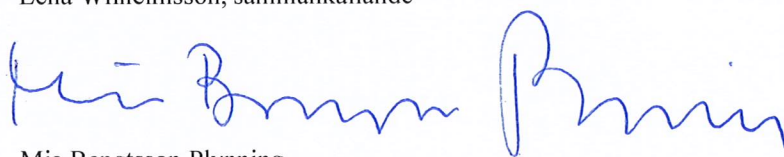
- Nätverket välkomnar utredningens förslag att arkiv från enskilda arkivbildare såsom fotografers livsverk ska omfattas av arkivlagen. Det är mycket glädjande att dessa markeras och framhävs som mångfacetterade inom arkivsektorn och att de ska ingå i ett nationellt arkivinformationssystem (NAD).

Stockholm 30 april 2020

Arbetsutskottet för *Nätverket Nationellt ansvar för fotografi*

Lena Wilhelmsson, sammankallande

Mia Bengtsson Plyning

Eva Dahlman